

РЕЗЮМЕТА

на публикациите на Лучия Стефанова Антонова-Василева, представени за конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по направление 2.1. Филология, научна специалност Български език (диалектология), обявен от ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“, Държавен вестник, бр. брой 7, петък, 20 януари 2017 г., с. 152.

Представят се резюмета на публикациите (монография, студии и статии) от периода 2001 – 2016 г., след заемане на академичната длъжност „доцент“, обединени по тематични области.

Описателна диалектология – диалектна фонетика, фонология, морфология

№ 1.1. Антонова-Василева, Л. Диалектната система на с. Шишевец, Кукъска Гора – един говор на границите на българската граматика. София, 2016, Мозайка, 255 с., ISBN 978-954-92-796-2-7.

Монографията е посветена на диалекта на едно от централните селищата в областта Гъра – високопланинска местност, разположена в пограничния район между Албания, Македония и Косово. Това е първото по-цялостно изследване на диалект от тази област в българската езиковедска литература. Трудът съдържа кратки исторически сведения за селището. Значителна част от изследването е посветена на описанието на фонологичната система на диалекта. В нея се отделя внимание на реализацията на основните и позиционните варианти на фонемите. Отражава се наличието на широк изговор на гласните, които се свързват със застъпниците на стб. ъ, на противопоставянията по признака лабиалност ~ нелабиалност във вокалната и консонантната система, на противопоставянията по степен на разтвора, на реализацията на палаталните и палатализираните съгласни и др. Фонологичната система на с. Шишевец доказва, че поясът на крайните югозападни говори, в които се откриват редица черти, характерни за източнобългарските диалекти, отразени най-последователно в Корчанско, продължава и на север.

Трудът съдържа и обстойно проучване на морфологичната система на говора. В него се описват специфичните особености на диалекта – смесване на граматичната категория род при съществителните – *ѳри за шѳчер* (кръвна захар) *ѳе убаѳ*; разширяване на окончанията за мн.ч. *-е* и *-ове* > *-ой*, употреба на местоимение *мие* за 1 л. мн.ч. и мент. падеж, форми на притежателното местоимение за 3 л. ед.ч. ж.р.: *нѳйзин, нѳйзина, нѳйзино//нѳзино, нѳйзини*; за 3 л. мн.ч.: *нѳйен, нѳйна, нѳйно, нѳйни//нѳйне*, архаични форми на въпросително местоимение *чѳму, чѳму//чѳму* и др. Характерно за местоименната система е и смесването на функциите между третоличните и показателните местоимения, като за лично местоимение се употребяват облици с коренна морфема *-н-* – по-често, но понякога и с *-т-*, а показателните местоимения се образуват с коренни морфем *-в-* и *-т-* – за близост и с *-н-* – за отдалеченост. За парадигмата за сегашно време на глаголите е характерно наличието на окончание *-м* за 1 л. мн.ч.: *плѳтем, нѳсим*, като често се среща смесване на спреженията заради замяна на съгласните *-е-* и *-и-* пред окончанието. В 3 л. мн.ч. преобладава окончание *-ет*: *плѳтет, нѳсет*. Системата на числителните имена се отличава с употребата на архаичните форми *ѳба, ѳбаѳѳ*, както и с употреба на лични форми за м.р. *дѳѳица, ѳѳица*, и за ж.р.: *дѳѳѳице, трѳѳице*.

Специално внимание се отделя на характерните за българския език граматични явления – разпадане на именното склонение, развитие на граматичната категория определеност, загуба на инфинитива в глаголната система, употреба на прости минали времена и на аналитични форми за бъдеще време, образувани с частица *к'е//к'е*, рядко *че* и форма за сегашно време – срв.: *Кѳлач к'е го ѳмесет со шѳк'ер, брѳино, ѳѳѳице* и др. И при реализацията на тези особености се наблюдават редица специфични диалектни черти: наличие на случаи на употреба на падежни форми най-често при съществителните названия за лица – *Му вѳле Мазѳру, стѳрцу; Шо му трѳбе мѳсторѳѳму; Бѳлен нѳси здѳраѳо*; наличие на случаи, при които се отбелязва непоследователност при употребата на членната морфема – *Пут к'е го чѳстиме со лѳпати; И к'е мѳжиши во цѳла тѳпсѳиѳа да бѳде*, наличие на разширяване на употребата на минало неопределено време за сметка на простите минали времена: *Па сме ѳмале снѳк, кѳк'а не ни се вѳдѳеше; Во дѳѳор не се вѳѳѳеа чѳшме*; употреба на формите

за бъдеще време в миналото със значение на форми за условно наклонение. При разглеждането на реализацията на тези феномени, както и на специфичните черти на фонологичната система, се правят паралели с контактните славянски и балкански езици. В края на изследването са публикувани образци от говора, които дават възможност да се открие единството на синтактичната система на диалекта с тази на българския език, както и да се отбележат редица интересни факти за историята, бита и обичаите на селото.

В заключение може да се каже, че диалектната система на с. Шишевец, Кукъска Гора притежава редица специфични черти, чието наличие е свързано с изолираното местоположение на селището – на западната границата на българското езиково землище, на границата между крайните северозападни и крайните югозападни говори. Главната причина за своеобразието на диалектната система е нейният самостоятелен развой, който е способствал – от една страна – да се запазят редица старинни диалектни особености, а – от друга – тези старинни особености да проявяват различни, вътрешно генерирани от системата на диалекта тенденции.

№ 2.2. Антонова-Василева, Л. Фонетичната система на говора на с. Шишевец, Кукъска гора, Република Албания. – *Известия на Института за български език "Проф. Любомир Андрейчин"*. АИ "Проф. М. Дринов", София, 2014, кн. XXVII, с. 76-112. ISSN 0323-9934.

Студията разкрива специфичните особености и развойните процеси във фонетичната система на селище от областта Гора, разположено на територията на Република Албания. В резултат на изолираното му положение, както и в резултат от факта, че се намира на границата на крайните северозападни и крайните югозападни говори, тук се откриват редица архаични черти. В диалекта са запазени, макар и като факултативни варианти, следи от широкия изговор на стб. ятова гласна – наличие на изговор *ê//ê* или изговор *'e//ie*, който показва връзката със специфични особености на българския език. Подобни примери са отбелязани след съгласните *л', н', р', с'*. Специфични особености показват и задния стб. ер и задната стб. носова гласна. В тях се откроява наличието на специфичния за системата на българския език звук *ъ*: *мъгла, мъска, цѣфтет* наред с наличието на процеси на лабиализация на застъпника *ъ > о*: *дѣберок, какѣф, свѣкакоф, пѣток, пѣйадок; во сѣбота, сос пѣри, крос пенѣре*, като са отбелязани и дублетни форми: *дъш//дош, ъриш//ъриш//ъриш*. Подобни особености се наблюдават и при рефлексите на стб. задна носова гласна – срв. рефлекс *ъ*: *зѣби, кѣнем, сѣбота*; рефлекс *у*: *рѣка, пѣт', сѣп*. Отбелязани са и по-редки специфични за района на крайните югозападни говори застъпници – напр. *о*: *пѣп, пѣпук 'пѣп'; пѣпущѣ 'пѣпна връв'*. Един от най-важните изводи, които може да се направят във връзка с наблюденията над говора на с. Шишевец, е този, че рефлексът *у* на стб. задна носова гласна може да се развие на българска почва, в резултат от прелабиализация на гласната *о*. Това явление засяга и самата гласна *о* в различни позиции – срв.: *муѣ, тѣуѣ, свѣуѣ, куѣ (кол), пѣуѣ, рѣуѣ* и др.

Наличието на палатални консонанти също показва архаични особености на диалекта и връзката му с цялостната система на българския език. Макар и да са ограничени по брой и с дублетност при реализацията, в говора функционират палаталите *л, н, р, с*, наследени от стб. Чести са примерите с наличие на мека съгласна *н'*, сравнително по-рядко се срещат палаталните съгласни *р'* и *с'*. Отбелязана е и мекост при други съгласни, свързана с наследниците на стб. малък ер, малка носовка, ятовата гласна, а също така и при други специфични фонетични и морфологични условия. Между тези съгласни като най-често проявяваща се може да се отбележи съгласната *в'*: *мрѣв'а, мрѣв'алник, див'ѣ тѣква* и др. В диалекта се срещат и меките съгласни *д'* и *т'*, които според силата на своята палаталност преминават в *к', г'* или *ч, џ* – срв. *свѣт* и *свѣт'а, брѣк'а, клет'//клетч; л'уд'е//л'уг'е, ѡѡа* (ходи). От промените, на които се подлагат твърдите съгласни, заслужава специално да се отбележи лабиализацията на съгласната *л > в//ѣ*: *воѣ, пѣнеѣ, бѣвна*. Процесът е във връзка с общата тенденция за силно присъствие на лабиализационните процеси в диалекта, която играе важна роля в цялостното развитие на фонетичната му система.

№ 3.3. Антонова-Василева, Л. Склонение на съществителните имена в българските говори в областта Гора, Република Албания. – *Gwary Dziaŝ*, 7/2015, 35-42. ISBN 978-83-7654-182-2.

В статията се разглежда употребата на падежни форми в българските говори в Кукъска Гора, Република Албания. Установява се, че тя е ограничена предимно при имената за лица – напр.: *ѡвоѣ е мѡѣ брѣт, ѣмам брѣта тѣмо; Сѣм ѡшла ѡвѣка со брѣта; Сѣм жѣнѣла брѣта шѣитѣѣчк'и; Сѣм ѣмала ендѣу брѣта*. Падежни форми се срещат често и в близката по семантични особености група на названията за животни – напр.: *Стѣрумѣ_кон'у не му пѣнуѣ вѡда у колѣно*. Употребява се и формата за звателен падеж, която е характерна за българския език: *Стѣни гѣзу, се до тѣбе к'е ме тѣр'ат; Сайбѣенѣце, бѣже, чѣвай свѣкому, чѣвай и нѣм*. В другите лексикотематични групи се откриват само следи от именната деklinация. Това е характерна особеност на българския език.

№ 3.11. Антонова-Василева, Л. Палатализацията в славянските диалекти – по данни от

съвременни теренни материали за българските говори в Албания. – В: *Gwary dziś. 6. Aktualne problemy dialektologii słowiańskiej. Prace Komisji Dialektologicznej przy Międzynarodowym Komitecie Slawistow*. Poznan 2012, 87-96. ISBN 978-83-7654-182-2.

Статията разглежда въпроса за палатализацията на съгласните, който е свързан с диалектното членение на българския език. По данни от крайните югозападни говори в Костурско, Корчанско, Преспанско, Дебърско, Гора и по лично събран диалектен материал, се разкриват нови факти за процесите на палатализация и затвърдяване на съгласните – срв. примери като: *p'aka*, но и *čvìet*, *mрав'ìalnik*, *div'à_туква*. Данните сочат, че в крайните югозападни говори са отбелязани следи от процеси на развитие на мекоствна корелация, както в източните български диалекти.

№ 3.16. Антонова-Василева, Л. Въпросът за мястото на инфинитива в българския език и българските диалекти в Гора и Средска жупа. – В: *Лингвистика: История, предизвикателства, перспективи. Сб. в чест на 80-годишнината на проф. д-р Ив. Кочев*, Благоевград, УИ "Неофит Рилски", 2015, 56-63. ISBN: 978-954-00-0044-2.

От анализа на инфинитивните форми, запазени в българския език и в българските говори личи, че обичайните функции на инфинитив в тях са изцяло поети от синтактични съчетания на лични глаголни форми със съюз *да*. В системата на съвременния български език съществува само неопределена глаголна форма, която играе спомагателна и ограничена морфологична роля и е запазена само в отделни изрази, присъщи на разговорната реч. В българските говори в Гора и Средска жупа на територията на Албания и Косово, въпреки тяхната близост в териториално отношение с области, в които се говори сръбски език, отсъства употребата на остатъци от инфинитив във формите за забрана, формите за бъдеще време, в съчетания с модални глаголи и глагола *съм* – срв. напр. *Кога_сàка да биде*; *Когато ще да е* – кн. бълг. ≠ *Када ће бити*. Липсата на традиционно функциониращ инфинитив в тези диалекти е една от техните специфични черти, определящи принадлежността им към българския език. Отпадането на инфинитива е проява на тенденцията към развитие на аналитизъм.

№ 3.19. Антонова-Василева, Л. Специфични особености на фонетичната система на българските говори в Кукьска Гора, Република Албания. – В: *Изследователски хоризонти на българската лингвистика. Материали от национална научна конференция, посветена на 90-годишнината от рождението на проф. д-р Йордан Заимов*, София, 2014, 182-189. ISBN 978-954-92489-5-1.

От прегледа на особеностите при реализацията на застъпниците на стб. гласни *ú*, *ú*, *©* в българските говори в Кукьска Гора, Р Албания може да се направи изводът, че те разкриват нови факти за разпространението на специфичните особености на българския език в западния дял на българското езиково землище. Традиционният застъпни на стб. *ú* в тях е гласната *e*, но се срещат немалко случаи с дублетен изговор *e//ie*, както и широк изговор. Специално внимание заслужава и варирането на застъпниците на голямата носовка и големия ер в говора на гораните, които показват наличието на специфичния за българския език звук *ъ*. При рефлексита на стб. *ъ* в много позиции е отбелязан звук *o*, а при рефлексите на стб. *ж* – *у*.

№ 3.20. Антонова-Василева, Л. Рефлексът у на задната носова гласна в българските диалекти. – *Българска реч*, год. XX, 2014, кн. 3, 77-84. ISSN 1310-733X.

Статията разглежда и прави съпоставка на случаите с рефлекс у на задната носова гласна в българските диалекти.

№ 3.21. Антонова-Василева, Л. Нови данни за говорите от географската област Македония. Единството на глаголната система на българския език. – *Исторически преглед*, год. 69, 2013, кн. 3-4, с. 73-82. ISSN: 0323-9748.

Статията разглежда формите на миналите времена. Тяхното значение и употреба в говора на с. Шишевец, Кукьска Гора, Република Албания не се различава съществено от това в българския език. Наблюдава се известно повишение на употребата на формите за минало неопределено време, което е свързано със значението резултативност. Първоначалното единство обединява структурните особености на говора на населението от районите на Източна България с тези на населението от български произход в Албания. Както пише проф. Любомир Милетич, това единство с удивителна консервативна сила се проявява и в наши дни.

№ 3.22. Антонова-Василева, Л. Актуални сведения за изследванията на езика на българските общности в Албания, Косово и Северна Гърция. – В: *Културно-историческо и езиково наследство на „съседна” България*. Унив. Изд. „Св. Кл. Охридски”, София, 2013, 70-88. ISBN 978-954-07-3653-2.

Статия представя изводите за проявата на основните диалектни особености на българските говори в Албания, Косово и Северна Гърция на фонетично и граматично равнище. Българският език е запазен като средство за общуване в семейна среда и в средата на общността и до наши дни.

Посочват се съвременни устни и писмени образци от българската реч на населението, както и изказвания, доказващи българското самосъзнание и самоопределяне на неговите носители. Така от речта на възрастна жена, която никога не се е занимавала с политика, става очевидно, че понятието "ичиттаре" и "македоне" се свързва с назоваването на жителите на съответната държава, но езикът категорично се определя от нея като "болгарски": *Дѣбра е гдлема, збѡрвет бѡлгарцко. Шчиттаре збѡрвет бѡлгарцко, мак'ѣдоне збѡрвет бѡлгарцко, а шкѡло бѡлгарцко нѣ праим*. Обръща се внимание на най-характерните застъпници на стб. гласни, както и на специфичните морфологични особености, проявяващи се в езика на българите от различните райони. Говорите в Албания и Косово проявяват редица особености, които доказват тяхната историческа връзка с диалектите от източния дял на българското езиково землище. Говорите в Драмско и Сярско представляват естествено продължение на западнорупските диалекти на юг.

№ 3.26. Антонова-Василева, Л. Акцентни особености при словоизменението на именната система в българските говори в Гора, Република Албания. – *Българска реч*, 2013, 2, 45-53. ISSN: 1310-733X.

Въз основа на нов лично събран теренен материал статията показва, че именната система в диалектите на Гора е обхваната от общата за югозападните говори тенденция към установяване на постоянно инициално ударение или ударение на третата сричка от края. Но в диалектите са отбелязани и някои старинни явления, свързани с функционирането на подвижен акцент и проява на окситонеза – срв.: *гледанец* (любим) ~ *гледанци/гледаници*, *зѣленик/зѣл'аник* ~ *зел'аници*; *Разликата саму ѝе на друг'у ѝезик*; *Растѣлица ѝма друг'ѣ ѡра (хорѡ)*; *Со тийѡ селѡ* и др.

№ 3.27. Антонова-Василева, Л. Особенности при реализацията на бройната форма и формата за множествено число при съществителните в българските говори в Гора, Република Албания. – В: *50 години врата към образованието и прозорец към света. В чест на 50 години от създаването на Департамента за езиково обучение – ИЧС*, София: СУ "Св. Климент Охридски", 2013, с. 220-227. ISBN: 978-954-07-3610-5.

Бройните форми и формите за мн.ч. на съществителните от м.р. в диалекта на Гора споделят общобългарските особености и тенденции на развитие. Същевременно в диалекта са запазени архаични облици на числителните *обадва*, *обадве* и архаични мъжколични форми – *обоица*. Особен интерес заслужава наличието на специализирани форми на числителните за лица от ж. р. *ѡвенице*, *тринѣце*.

№ 3.30. Антонова-Василева, Л. Актуални проблеми на българските говори в Албания. – *Сгълв* (*Сгъло*), 2013, 1, 01-07. ISSN: 1314-9067. http://abcdar.com/magazine_I.php.

Статията проследява основните особености в речта на най-младите носители на българските диалекти от областта Голо Бърдо в Албания. Наблюденията включват както устната, така и писмената реч в процеса на обучение по книжовен български език. Наред с проявата на диалектните особености на фонетично, граматично, лексикално и синтактично равнище, се обръща внимание на някои от явленията, свързани с езиковата интерференция между български и албански език, както и на степента на запазване или иновации в диалектната реч при изучаването на българската книжовна норма.

№ 3.34. Антонова-Василева, Л. Актуални данни за българските говори в Северна Гърция. – В: *Съвременни предизвикателства пред науката. Научна конференция многообразие в единството. Научно издание на Съюза на учените в България*, София: Съюза на учените в България, 2012, с. 00-05. ISBN: 1314-0825. <http://tksi.org/SUB/>

В статията се доказва, че на юг от държавната ни граница с Гърция българските диалекти се пазят, като в някои селища те се използват активно като средство за общуване, наред с гръцки език. Разглеждат се специфичните диалектни особености на фонетично, акцентно и морфологично равнище.

№ 3.35. Antonova-Vasileva, L. Specific Traits of the Continuants of the Old Bulgarian Nasals in the Outlying South-western Bulgarian Dialects. – *Балканско езикознание*. № 50, 2-3, 2011, 51-64; ISSN 0324-1653.

Статията разглежда рефлексите на стб. носови гласни и, на първо място, задната нова гласна в крайните югозападни говори, голяма част от които се намират на територията на Република Албания. Обръща се внимание на голямата пъстрога и вариативност на тези рефлексии. Правят се изводи, че тя е свързана не с влияние между диалектните системи, а с наличието на по-задно учленение на гласните *ъ* и *о*, което е отбелязано в някои примери. Тази особеност създава

предпоставки за промяна на рефлексите в посока към по-широка нелабиална ($\bar{v} > a$, $\bar{v} > e$) или лабиална ($\bar{v} > o > y$) артикулация.

№ 3.38. Антонова-Василева, Л. Акцентни противопоставяния в двойките глаголи свършен и несвършен вид. – *Бълг. език*, кн. 2, 2005, 77-83. ISSN 0005-4283.

Статията разглежда ролята на акцента при оформянето на опозицията по вид при глаголите. Правят се съпоставки с по-стари данни за акцентната система на българския език, отразени в среднобългарските паметници и данни за праславянската акцентна система, въз основа на трудовете на Ал. Дыбо и други учени. По съдържание тя е свързана с труда "Видовите основи в българските диалекти", който е използван като хабилитационен при получаването на званието "доцент". Трудът е депозирана в *Национален център за информация и документация*, № Нд 246/2000, но не е издаден цялостно. В посочената публикация наблюденията по съответния въпрос са разширени.

№ 3.41. Антонова-Василева, Л. Изходният глагол във видовите двойки с перфективен корелат, съдържащ суфикс *-н-*. – В.: *Littera scripta manet. Сборник в чест на 65-годишнината на проф. д-р Василка Радева*. София. Унив. изд. "Св. Климент Охридски", 2005, 795-803. ISBN 954-07-2180-6.

Статията разглежда въпросът за морфологичната структура на глаголите, образувани със суфикс *-н-*, като изследва техните формални различия на диалектно равнище и възможността им да се образуват от изходни глаголи от несв. и св.вид. По съдържание тя е свързана с труда "Видовите основи в българските диалекти", който е използван като хабилитационен при получаването на званието "доцент". Трудът е депозирана в *Национален център за информация и документация*, № Нд 246/2000, но не е издаден цялостно. В посочената публикация наблюденията по съответния въпрос са разширени.

№ 3.42. Антонова-Василева, Л. Particularités sémantiques des seconds imperfectifs dans les dialectes bulgares (cadres comparatif) – *Славянска филология*, 23, Доклади и статии за XIII международен конгрес на славистите, С. 2003 ISBN -954-8712-26-1 (Институт за литература при БАН); ISBN -954-9787-07-9 (Кирило-Методиевски научен център при БАН).

Статията разглежда лексикалните различия, които се реализират при вторичните имперфективи на диалектно равнище. По съдържание тя е свързана с труда "Видовите основи в българските диалекти", който е използван като хабилитационен при получаването на званието "доцент". Трудът е депозирана в *Национален център за информация и документация*, № Нд 246/2000, но не е издаден цялостно. Тук основните наблюденията по съответния въпрос са разширени.

№ 3.45. Антонова-Василева, Л. Перфективация и еднократност в българските диалекти. – В *Сб.: Българският език през XX век*, С., 2001, 139-145. ISBN 954-430-766-4 (АИ "Проф. М. Дринов"); ISBN 954-642-113-8 (Изд. "Пенсофт").

В статията се разглеждат лексикалните различия на производните глаголи, съдържащи суфикс *-н-* спрямо техните изходни глаголи, като се обръща внимание на различията между еднократността, която се отразява в лексикалното значение и свършения вид, който може да не се характеризира със значението еднократност. По съдържание разработката е свързана с труда "Видовите основи в българските диалекти", който е използван като хабилитационен при получаването на званието "доцент". Трудът е депозирана в *Национален център за информация и документация*, № Нд 246/2000, но не е издаден цялостно. Тук основните наблюденията по съответния въпрос са разширени.

Диалектна лексикология и лексикография

№ 1.2. Антонова-Василева, Л., Г. Митринов Речник на българските говори в Южните Родопи, Драмско и Сярско. Българска академия на науките. Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“, С., 2011, 372 с., ISBN 978-954-92489-2-0.

В речника Л. Антонова-Василева представя диалектна лексика от Драмско и Сярско (вж. бележката на с. 5), участва в обработката на материала от тези области, както и в цялостното оформяне на труда. Специфична особеност на този речник е това, че той е изработен изцяло с помощта на компютърна програма, която събира всички фонетични варианти на думите към един основен фонетичен вариант. При оформянето на речниковите статии след основния фонетичен вариант, който представлява и основна граматична форма на думата, са изброени всички останали регистрирани фонетични варианти и граматични форми. При тълкуването освен основните значения се отразява и наличието на полисемия, както и на устойчиви словосъчетания. Посочва се

иллюстративен материал. Отбелязва се регистрираното разпространение на лексемата. Срв. речниковите статии на с. 113:

затерам зѣт'ерѣхм'е гл. св. Сгодя, сгодя се. *Зѣт'ерѣхм'е съ нузѣ дѣн' и сѣтн'е хѡдихм'е дв'ѣ-трѣ гудѣни* (Фращ, Сяр).

затеран зѣт'ерѣнѣ прич. Поискан, сгоден - за мома. *Пѣру съ зѣт'ер'увѣм'е, сѣтн'е съ пльвѣм, гул'амѣ пльвѣдбѣ - з'ѣт'ѣ - главѣник, зѣт'ерѣнѣ мѡмѣ - глав'ѣницѣ* (Фращ, Сяр).

затерувам зѣт'ѣрувѣм'е гл. несв. Правя предварителен годеж. *Зѣт'ѣрувѣм'е съ. Вѣф нид'ѣл'ѣ съ зѣт'ѣрувѣт.* (Фращ, Сяр)

затеруване зѣт'ѣрувѣн'е ср. Сгодяване. *Брмѣсуван'е – зѣт'ѣрувѣн'е* (Фращ, Сяр).

Срв. и изходния глагол на с. 307:

тера тѣра несв. Трябва. *Тѣра да чѣши еднѣ гѣйдѣ.* (Фращ., Сяр.).

тера *т'ѣра; т'ѣрѣхѣ; т'ѣра; т'ѣрѣм* гл. несв. 1. Търся. *Т'ѣра т'ѣ къкуд см'е рѣбутѣли надѡлу...* (Плев., Драм); 2. Искам. *Т'ѣрѣш' дѣ си дѣб'ѣлѣ? Ни шт'ѣш'...* (Фращ., Мертаг., Сяр.); 3. Изискам. *Ни т'ѣрѣхѣ прик'ѣ нѣшт'ѣ тугѣ ...* (Фращ., Сяр.);

тера *се т'ѣрѣх* съ гл. несв. Искам се с някого, сгодена съм за някого. *Йѣдѣ съ трѣ гудѣни т'ѣрѣх.* (Фращ, Сяр).

№ 1.4. Антонова-Василева, Л., Сл. Керемидчиева Кратък речник на диалектните думи (Към учебната литература). С., 2001, Планета-3, 284 с., ISBN 954-9926-61-3.

Речникът си поставя за цел да представи онази част от диалектната лексика, която се среща в езика на художествената литература и фолклора. Лексемите, включени в изданието, са подбрани освен по източници и по тематичен критерий – обхванати са диалектни названия на основни предмети и реалии от бита, важни за диалектното членение на българския език. Съвместно със Славка Керемидчиева Л. Антонова е работила за ексерпция на материала, над съставянето и оформянето на речника, което следва основните съвременни изисквания за изграждане на лексикографски труд. При отсъствието на общобългарски диалектен речник, се представят важни решения за описанието на фонетичните и словообразователните варианти в лексикографски труд, съдържащ материал от различни области на българското езиково землище. Отражава се омонимията и многозначността при лексемите, като към тълкуването се посочва илюстративен материал – срв. напр. на с. 212: *руба 1, рѡба ж.* 1. Облекло, дреха. *Облякѣл отнѡво Марко златната си руба.* Ф. П.-М. ... 2. Чез на мома, прикѣ.; *руба 2, рубѣя ж.* ост. Дребна монета...; с. 90 *зѣница ж.* Пояс, най-често разноцветен...; 2. Небесна дѣга...

№ 3.1. Антонова-Василева, Л. Глаголите *мързим, мързим се, мързи ме* в българските говори в Албания. – В: *Материали V мѣждународного науково-метѡдичного семинару з болгарскѡй мѡви, литератури, културу та истѡри.* 19-20 травня 2016 року, Збѣрник тез, Бердянскѣ, 2016, 44-46. УДК [811.163.2+821.163.2+94(497.2)+008(497-2)](045).

В българските говори в Албания е отбелязан диалектният глагол *мързим* със значение 'безпокоя, тревожа, притеснявам някого' и негови производни. Той се среща в областта Гора, както и в други райони. Изследва се многозначността на диалектната лексема, както и връзката между лексикалните значения и нейната граматична характеристика. Случаите със значение 'притеснявам, притеснявам се' на глагола в българските говори в Албания се свързват с основния семантичен компонент 'чувствам се зле, изпитвам отрицателно чувство към някого или нещо'. Освен многозначността на диалектно равнище, в случая заслужава интерес специфичният механизъм на езиково взаимодействие между албански език и българските говори в Албания. Албанският език, в който лексемата се явява славянска заемка, предсѡвлява благоприятна езикова среда за запазването на нейния семантичен обем.

№ 3.13. Антонова-Василева, Л. Лексемата *век* в българските диалекти. – В: *За словото – нови търсения и подходи. Юбилеѣ сборник в чест на чл.-кор. Проф. д.ф.н. Емилия Пернишка.* с. 427-431. Изд. На БАН „Проф. Марин Дринов“, София, 2016, ISBN 978-954-322-835-5.

В статията се стига до извода, че семата 'голямо количество, цялото количество, много' може да бъде определена като периферна за лексемата *век*. Но тя играе важна роля при развитието на значението 'голямо пространство, цялото пространство, свят'. Именно нейното присѡвствие в цялостния семантичен обем на лексемата на диалектно равнище създава възможността да се разкрие отражението на връзката между денотатите време и пространство в една лексикална единица на българския език. Наличието на многозначност в диалектите: *век* – 'дълъг период от време; столетие; периодът от време на цял чѡвешки живот; свят; много, голямо, всеобхватно количество' доказва не

само лексикалното богатство на българския език, но и дълбочината на културното познание на българския народ за универсалните философски понятия, отразено в народните говори.

№ 3.14. Антонова-Василева, Л. Названия за домашни животни в българските говори в Албания. – В: *Българите в чужбина. Толкова близо, толкова далече*. Ч. 1, ROD, София, 2016, 182-196. ISBN 978-954-476-070-0.

В статията се прави преглед на названията за домашни животни и части на тялото на животните в българските говори в Албания по нов лично събран теренен материал. В по-голямата си част названията са общобългарски. Между тях се откриват най-често интересни словообразователни варианти – напр. умалителни със суфикс *-уле*: *кòнуле*, *жрèбуле* и др., разширен суфикс *-дуфк'и* – *перд̀уфк'и* и др.; суфикс *-чер* – *г̀л̀уфчер*; *-ица* – *ѝг̀èрица*, *ло̀п̀атица* и др. Срещат се прояви на фонетични явления, които се свързват с източнобългарската фонетична система – напр. преклас на йотувано *a*, изговор на група *чер-* и др. Въпреки единството в лексикалната система се срещат и диференциални диалектни лексеми – *к̀ърмак* и *мат̀орица* за название на мъжка и женска свиня, *тр̀емка* – 'пчела', *х̀р̀бет*/*̀р̀бет* – 'гръбнак', *г̀нèздо* 'полог', *слèз* – 'далак' и др. Някои от тези лексеми имат успоредици в други славянски езици, а присъствието им в диалектите доказва, че са били част и от българската диалектна лексика.

№ 3.4. Антонова-Василева, Л. Семантика на лексемите *мас* и *масло* в българските говори. – В: *Материали IV міжнародного науково-методичного семинару з болгарської мови, літератури, культури та історії*. 22-23 травня 2015 Року”, Зборник тез, Бердяньск, 47-50. УДК 11.163.2+821.163.2+94+008(045); ББК 81.2БОЛГ+83.3(4БОЛГ)+63.3(4Болг) № 34.

Макар че се откриват на цялата българска езикова територия, в семантичния обем на лексемите *мас* и *масло* може да бъдат забелязани различия в сравнение с книжовния език. Прегледът на диалектния материал показва, че на диалектно равнище лексикално-семантичната опозиция се оформя по различен начин – напр.: в някои диалекти, възниква антонимия по отношение на признака растителен ≠ животински произход на мазнината; в някои диалекти лексемата *мас* може да означава животинска мазнина, получена от тлъстините на животно, за разлика от лексемата *масло*, която означава мазнина, получена от обработката на мляко. На диалектно равнище лексикално-семантичната опозиция се оформя по различен начин: *масло* 'растителна мазнина' ≠ *мас* 'животинска мазнина'; *масло* 'слънчогледово масло' ≠ *мас* 'мазнина, получена от преработка на краве мляко'; *масло* 'мазнина, получена от преработката на краве мляко' ≠ *мас* 'мазнина, получена от животински тлъстини'; *масло* 'мазнина' ≠ *мас* 'тлъстина, сланина'.

№ 3.15. Антонова-Василева, Л. Със самосъзнанието на българин с *плава кръв*. – В: *Онгъл* (Електронно списание), Год. VI, 2014, бр. 8, 54-58, ISSN 1314-3115; <http://www.spisanie.ongal.net>.

Статията анализира употребата на прилагателното *плав*, чието най-често регистрирано значение е 'светъл, жълт, златист' в съчетанието *плава кръв*, съответно на книжовното *синя кръв* – 'аристократична, благородническа кръв'. Посочва се, че в някои случаи *плав* е отбелязано и със значение 'син', съответстващо на по-общия семантичен признак 'светъл', залегал в семантиката. От друга страна може да се предположи, че в израза *плава кръв*, то се употребява заради семантичната връзка *плав* – *златист*, като характерния белег на аристократизма се свързва по-тясно със златистото и жълтото. Подчертава се наличието на българско национално самосъзнание сред представители на населението от Призренско, Република Косово.

№ 3.9. Антонова-Василева, Л. Представяне на многозначните думи в диалектните речници. – В: *Славянская диалектная лексикография. Материали конференции*. Санкт Петербург "Нестор-История". 2014, с. 13-14. ISSN 978-5-4469-0450-1.

Многозначността на диалектно равнище се проявява в различни типове на микродиалектно и на макродиалектно равнище – напр. при глагол *хващам*, или при съществителното *риза*. Тя отразява единството на лексикалната система на българския език.

№ 3.10. Антонова-Василева, Л. Проблемы обработки диалектного лексического материала для составления диалектных лексикографических архивов и словарей – В: *Диалектная лексика*. Санкт Петербург, ИЛИ, РАН, Издателство "Нестор-История", 2013, 8-19. ISBN 978-5-4469-0219-4 +

№ 3.10-а. Антонова-Василева, Л. Проблеми на обработката на диалектен лексикален материал за съставяне на диалектни лексикографски архиви и речници. Тезиси. – В: *Славянская диалектная лексикография, Материали конференции*. Санкт-Петербург, „Наука”, 2011, ISBN 978-5-02-038266-4.

Двете публикации представляват статията и публикувани тезиси на свързан със статията доклад. Те изследват практическите проблеми, свързани с работата на диалектни речници и архиви: определяне на основен фонетичен вариант на лексемата, чрез който да бъде представена тя в заглавката на речниковата статия и към който да се обединят всички регистрирани фонетични варианти, за да бъде тя тълкувана; ексцерпиране на словоформи от файлове с транскрибирани дигитални диалектни записи с извършване на маркиране на типа диалектна особеност, който представят словоформите с цел тяхното сортиране; отразяване на различни типове диалектизми в речника. В илюстративния материал към статията се използва лично събран диалектен материал от българските говори в Албания.

№ 3.18. Антонова-Василева, Л. Названия за *тяло* в българските диалекти. – *Българска реч*, г. XXI, 2015, кн. 3, 61-67. ISSN 1310-733X.

В статията се разглеждат различните названия със значение 'тяло' в българските диалекти. Обръща се внимание на синонимните редове, които те образуват, както и на групирането по семантични признаци на лексемите, съставлящи тези синонимни редове: *тяло/ снага, стан/ става/плът, мъриша, труп*. Лексемите *мъриша* и *труп* представляват семантични диалектизми, при които се наблюдава енантисемия: *мъриша* 'мъртва плът' ≠ 'тяло'; *труп* 'мъртво тяло' ≠ 'тяло въобще'.

№ 3.23. Антонова-Василева, Л. Семантични отношения между глаголите от три лексико-семантични групи в българските народни говори: 'движи се' > 'търся' > 'искам'. – *Македонски преглед*, 2013, 1, с. 109-116. ISSN: 0861-2277.

Анализът на диалектния материал показва, че семантичното поле на глаголите със значение 'търся' и 'искам' в българския език съдържа два основни синонимни реда. Единият е образуван от глаголите, които са свързани с основен семантичен признак, означаващ движение: 'движи се в определена посока//раздвижвам в различни посоки, за да намеря'. В този синонимен ред спадат глаголите *терам* и *шетам*, а в старобългарски език и глаголят *искам*. Близък до този семантичен ред е глаголят *търся*, както и глаголят *барам*, който е характерен за западния дял на географската област Македония. Тези два глагола се обединяват от присъствието на по-ярко изразен казуативен елемент в семантиката. Подобен ярко изразен казуативен семантичен признак присъства и при западнобългарския глагол *сакам* 'искам'. Другият основен синонимен ред е свързан с лексемите, чийто основен семантичен признак означава волеизява, какъвто е глаголят *рача* и глаголят *ща*, за чието значение съществен е бил семантичният признак за сигурно намерение. От глаголите за движения *терам*, *шетам*, *искам* чрез развитие на абстрактни производни значения се развиват глаголи за волеизява, а от тях в последствие и модални глаголи. От една страна функционирането на тези близки по своята семантика глаголи способства за появата на диференциални лексикални диалектни различия. Но от друга страна старинната връзка между двата основни семантични реда при глаголите със значение 'търся' и 'искам, желая' способства за развитието на тяхната многозначност, както и за синонимната им употреба на книжовно и на диалектно равнище.

№ 3.25. Антонова-Василева, Л. Лексикосемантичната група на названия за лица в българските говори в Албания. – В: *70 години българска академична лексикография. Доклади от Шестата национална конференция с международно участие по лексикография и лексикология*, София: Академично издателство "Проф. Марин Дринов", 2013, с. 597-605. ISBN: 978-954-322-578-1.

В статията се разглеждат диалектни роднински названия от различни райони на българските говори в Албания, като се отразява тяхната връзка с диалектите от останалата част на българското езиково землище – срв. *тета*. Откроява се и употребата на общобългарски названия, които понякога се употребяват наред с диалектните – срв. *дăйко, дăйкоица*, наред с *у̀йко, у̀н'а; н̀ана*, наред с *майка, мама, матер; джăгуре, джагур̀иниште*, но и *д̀ете*. Отбелязват се нови, неописвани досега в българската езиковедска литература названия – срв. *м̀анеста//м̀анеста* 'невеста, булка', както и названия, отбелязани в среднобългарски паметници – *й̀у̀нак* 'младоженец'. Правят се изводи за наличието на многозначност при роднинските названия.

№ 3.32. Антонова-Василева, Л. Семантични особености на лексемата *хубав* в българските народни говори. – В: *Магията на думите. Езиковедски изследвания в чест на проф. д-р Лилия Крумова-Цветкова*, Акад. изд. "Проф. М. Дринов", С., 2012, 520-527. ISBN: 978-954-322-521-7.

Лексемата *хубав* има ограничено разпространение в славянските езици. Проследяването на диалектното ѝ разпространение в български език показва, че тя е свойствена за цялата територия на нашето езиково землище. Семантиката ѝ в диалектите в основни линии съвпада с тази в книжовния език. В архаичните диалектни системи на рупските говори, както и на говорите в Гора, Дебърско и Преспанско в Република Албания е отбелязана по-широка употреба на прилагателното и

производното от него наречие във формулировките за одобрение и съгласие, за поздрав и особено за информация за състоянието. В тези старинни диалекти се среща съчетанието *хубав съм, хубаво съм* със значение 'добре съм'.

№ 3.36. Антонова-Василева, Л. Още една истина в една славянска мистификация. – В: *Истина, мистификация, лъжа в славянските езици, литератури и култури. Сб. с доклади от 10-ти национални четения, посветени на 90-годишнината от рождението на проф. Св. Иванчев, "Лектура", С., 2011, 218 - 224. ISBN 978-954-92732-1-2.*

Статията разглежда употребата на прилагателното *масин*, употребено в сборника „Веда Словена“, което е отбелязано в говора на с. Бобошица, Корчанско. Прави се изводът, че то представлява една рядка, но реално съществуваща лексема, която има своето разпространение в крайния югозападен, в западния и в югоизточния дял на българското езиково землище. Нейното значение днес е по-широко – ‘хубав’, но вероятно в миналото е било ‘личен’. Това обяснява употребата ѝ в съчетанието *масин ден*, както и в основата на името на божеството *Млада Масина*.

№ 3.40. Антонова-Василева, Л. От сложна семантична структура на лексемите към появата на диференциална диалектна лексика. – В: *Слово и словесност. Сборник в чест на Юлия Балтова*, София 2010, ИК „Емас“, 351-357. ISBN 978-954-357-207-6.

Статията анализира разпространението и значенията на лексемите *крак* и *нога* в българския език на диалектно равнище. Посочват се нови данни за употребата на лексемата *крак* в диалектите в Дебърско. Правят се изводи за семантичния развой на думите и пътищата за възникване на съвременното диалектно разграничение, в което се откриват следи и от езиковото единство в исторически план.

№ 3.44. Антонова-Василева, Л. A propo des noms propre et de leurs dérivés dan le folklore bulgare. – *Études balkaniques*, 2002, № 4, 80-90. ISSN 0324-1654.

Статията разглежда лични и селищни имена, които се срещат в сборника на Ст. Веркович "Веда Словена", като посочва техни успоредици в други образци от фолклора – напр. *латина*, *талатина* и др.

Социолингвистика и етнография на речта

№ 3.29. Антонова-Василева, Л. Езикови формули при среща и раздяла в българските народни говори. – В: *Езикът във времето и пространството. 11. Проблеми на социолингвистиката. Материали от Единадесета конференция по социолингвистика, посветена на 100-годишнината от рождението на проф. д-р Стойко Стойков*. Международно социолингвистично дружество, София, 2014, с. 48-53. ISSN 1314-5401.

Цел на статията е да проследи особеностите на езиковите формули за поздрав в българските говори в Албания, като направи съпоставка с българския книжовен език и данни от останалата територия на българското езиково землище. Поздравите при среща и раздяла представляват своеобразна част от речевото поведение, която е тясно свързана с културните традиции на народа. Характерно за горанските говори напр. е изказването на специфични благословии при посрещането на желания гост: *Айде, флѐзи, дѓобре си ми дѓдила, нѓг'е ти цѓфтеле!* По строеж и съдържание поздравите разкриват запазването на патриархалния бит, на по-близкото фамилиарно отношение между събеседниците, поради което пожеланията за добро и благополучие засегат не само прекия събеседник, но и неговите близки – срв. *Ай, да ми си здрава и жѓва!... И фамилийата, дѓбри да сте!... Дѓбри да сте со сѓпруго, дѓцата.* – Преспанско. В поздравите се разкрива и съчетаването на непосредственото и искрено общуване с представите за ролята на божественото и ирационалното в човешкия живот – срв. отговорите на сутрешни поздрави: *Даде бѓк, стѓнахме жѓви* – Дебърско, поздрави при раздяла към пътник – *Сѓйбийа да чѓва! Гѓспот да чѓва!* Гора.

№ 3.31. Антонова-Василева, Л. Албанските улици и българският език на най-младите. – *Балканистчен форум*, 2012, 2, с. 101-111. ISSN: 1310-3970 www.ceeol.com

В статията се изтъква разликата между *улицата на големия град* и *селската улица или улицата на малкия провинциален град* като сцена на речевия акт. Названието *сокак* служи за определяне на уличното пространство, и неговата употреба е неограничена в териториално отношение, обхващайки всички сравнително по-малки населени места. Онова, което става *по сокаците* е от една страна *вън от дома*, но от друга страна *до стобора* и в крайна сметка *между дворовете*. Речевата комуникация на *сокака* е в по-малка степен публична, тя е почти идентична с тази *у дома* и остава затворена в границата на общността. Разглеждат се образци от говора на *сокака* от с. Борйе, Кукъска Гора; с. Стеблево, с. Гиневец и с. Требище, Голо бърдо, Голо бърдо; с. Пустец,

Преспанско. Текстовете показват запазването на функциите на диалекта като основно средство за общуване със сънародниците от български произход и проява на езикова интерференция преди всичко в абстрактната и терминологичната лексика, свързана с нови понятия от бита.

№ 3.39. Антонова-Василева, Л. Прояви на езиковата интерференция на лексикално равнище в речта на най-младите българи в Албания. – В: *Многообразие в единството. Значим научен принос*. СУБ, 1'2011, 109-112. *История и съвременност*, София, Съюз на учените в България, 2011, 93-96. ISBN 1314-0825.

Статията цели да разкрие случаите на езикова интерференция между български и албански в езика на младежите от български произход в Република Албания, които се проявяват на лексикално равнище в двата най-специфични регистъра (стила) на комуникация – ежедневен, битов и обществено-културен, научен. Прави се изводът, че случаите на интерференция в битовата реч се свързват преди всичко процеси на семантично преплитане, които може да се свържат и с по-стари езикови сходства на балканска почва. При интерференцията на равнището на съвременната обществено-културна лексика се наблюдават процеси, които са сходни с тези в българския език.

Проучване и издаване на писмени паметници и на документи с диалектен характер на езика

№ 1.3. Минкова, Л., Л. Антонова-Василева. Ръкопис на Константин Миладинов в архива на Измаил Срезневски. С., Акад. Изд. „Проф. Марин Дринов”, 2008, 77 с., ISBN 978-954-322-220-9.

Трудът представлява проучване и издание на непуликувани ръкописи на 14 песни, лично селектиране от К. Миладинов, за да представи подготвяното издание пред научната общественост в Русия. Тези песни са единственият запазен ръкопис на текстове от сборника на братя Миладинови, който позволява да се уточнят някои текстови различия в досегашните издания – напр. различия в графиката и правописа, в заглавията, в съдържанието. Към песните има обяснителни бележки, съставени от руския филолог и историк А. Рачински с участието на К. Миладинов, които не съществуват в публикуваните издания. Те внасят не само яснота за редица особености на езика и съдържанието на песните, но и представляват исторически документ за начина, по който се възприемат своеобразните особености на българския език и култура в Русия. Бележките съдържат: пояснения на руски език на значенията на някои диалектни думи; изясняване на особеностите на фонетични и граматичните форми; съпоставка на отделни думи и форми по изговор и значение в различни райони на българското землище. Така напр. за п. 121 е обяснено: "ке - в горна България ще"; п. 54 "мие - ние: на едни места мы (рус) се казва мие, а на други - ние...". В бележките проличава познаването на редица фонетични явления в диалектите - напр. п. 84: "ждребе - “д” представлява местен придатък също както *стребро*, *страм*, *стреди* - среда."

В изданието Л. Антонова-Василева е работила над езиковото проучване и представянето на текстовете и бележките към тях, както и над речника на диалектните и чужди думи. Това личи от съдържанието на книгата. При извършването на тези проучвания са направени сравнения между идентичните текстове в отделните издания, които са представени в таблица. Стига се до извода, че ръкописите представят по-точна представа за езика, в сравнение с различните издани текстове, в които са извършени различни и не винаги обяснени и обосновани редакторски намеси. Така при проследяването на отражението на мекостта на съгласните в ръкописните текстове трябва да се отбележи, че в тях намира напълно последователно отражение антиципацията на мекостта в думата кон - диал. койн и във всички нейни производни форми - *койни* - мн. ч., *койну* - зват. и т. н. Същото се забелязва и в формите за думата камък - диал. *камень* за мн. ч. - камейня, макар че тук в ед.ч. е без антиципация. Тази особеност е отразена за пръв път в настоящето издание, тъй като представлява важна черта на диалектите във Вардарска и Егейска Македония. Интересна особеност на ръкописа, е последователното изписване на формите братъя, братъм и т. н. с мек звук т' - тъ, без да се отразява преходът т' - к', характерен за диалектите в Македония. В изданията на мястото на тези форми откриваме навред бракя, браким и т. н., което може би представлява редакторска поправка. Не е ясно дали тук Миладинов неволно е допуснал книжовен правопис в песните, или пък е отразил правилно изговора на меката тъ – звук среден между тъ и къ, който трудно може да бъде определен. Освен това, както вече бе показано, в охридско-стружкия говор преходът на *tj, *dj в к', г' е ограничен. Затова тази особеност е

предадена по ръкописа с изричното указание, че в по-късните издания формите са предадени с **къ**.

№ 3.37. Антонова-Василева, Л. Документи на езика на с. Бобошица, Корчанско. – *Македонски преглед*, 2011, кн. 3, 113- 124. ISSN 0861-2277. вж. също и:

№ 3.37-а. Антонова-Василева, Л. Съвременни документи за езика на с. Бобошица, Корчанско (Р Албания). – *Информационен бюлетин на БАН*, кн. 2 (132), год. XIV, февруари 2009, с. 16. ISSN 1312-5311.

Статията и съобщението разглеждат документ от м. ноември 2006 г., написан с латиница на диалекта на с. Бобошица, Корчанско – *Shoqata “Kaj nas”- Boboshtice Drenovene, Korçe. Statut* (Общество „Кай нас” Бобошица, Дреновене, Корча. Статут). В статията се разглежда понятието "кай нас", което носителите на този диалект използват за самоидентификация. Разглеждат се основните особености на диалекта, отразени в документа – напр. широк изговор на застъпника на стб. *ъ*: *вреаме* и др., но с наличие на стеснени варианти – *голеама // голіеама// голема; двеа// двіе // две*, като се изследват причините за тяхната поява в съпоставка с други диалекти от района и от българското езиково землище. Отбелязват се и други диалектни особености на фонетично, граматично и лексикално равнище.

№ 4.1. Антонова-Василева, Л. Златни страници от Българското Възраждане. Ръкопис на Константин Миладинов: <http://bulgarianheritage.bulgariana.eu/jspui>

Публикацията представя в електронен вид данните от изданието "Ръкопис на Константин Миладинов в архива на Измаил Срезневски". С., 2008, Акад. Изд. „Проф. Марин Дринов”, 77 с., ISBN 978-954-322-220-9. Представени са най-характерните особености на езика на песните и бележките към тях. Електронната обработка е извършена от М. Дамова.

№ 4.2. Антонова-Василева, Л. Електронен архив на българските диалекти по фолклорни източници. – В: www.bultreebank.org/veda – в колектив с К. Симов, М. Куйлеков, Ал. Симов. Вж:

Антонова-Василева Л. Анализи и резултати базирани на извършените изследвания. <http://www.bultreebank.org/veda/analisis.htm> (23.09.2014); Ресурси. <http://www.bultreebank.org/veda/resursi.htm> (23.09.2014); Същност и история на сборника “Веда Словена”. <http://www.bultreebank.org/veda/colbg.htm> (23.09.2014)

Публикацията съдържа различни електронни речници на езика на песните в сборника "Веда Словена", анализ на словоредата и съгласуването (конкорданса) на диалектните словоформи в песните, анализи, написани въз основа на електронните честотни речници.

№ 5.4. Марко Цепенков. Фолклорно наследство. Т. II - VI. София. Акад. изд. “Проф. М. Дринов”, 1998 - 2011, 954-430-599-8 (т. 2); 954-430-712-5 (т. 3); ISBN-10: 954-322-130-8 (т. 4) ; ISBN -13: 978-954-322-130-1; 978-954-322-289-6 (т. 5); 978-954-322-296-4 (т. 6) – Л. Антонова – транслитерация (езикова редакция) на Т. I – VI.

В изданието *Марко Цепенков. Фолклорно наследство* Л. Антонова-Василева участва като съставител в Т. I, като автор на принципите на транслитерацията на езика на фолклорните материали и съвместно с М. Райчева като изпълнител на транслитерацията.

Лингвогеография

№ 1.5. Antonova-Vasileva, L., Čižmarova, L., Contono, M., Cugno, F., Dębowiak, P., Garavalova, I., Kotsheva, A., Krruisen, J., Nevaci, M., Saramandu, N., Šipkova, M., Waniakowa, J., Watson, S. Atlas Linguarum Europae (ALE), Volume I. 9., Cartes Linguistiques Européennes Editura Universității din București, 2015, 228 p. + 11 maps, ISBN 978-606-16-0580-4.

Трудът представлява картите от Т. 9 на международния труд "Европейски лингвистичен атлас". Българският колектив е участвал в изработването на индексите и в обсъждането на всички 11 карти с мените за отразяването на материала от българските диалекти и от диалектите на славянските езици. Той е автор на карта № I. 94 *Названия за овчар (въпрос 335)*. При работата над картата Л. Антонова-Василева се е занимавала обстойно с въпроса за названията за овчар в романските и в балканските езици.

№ 1.6. Antonova-Vasileva, L., Čižmarova, L., Contono, M., Cugno, F., Dębowiak, P., Garavalova, I., Kotsheva, A., Krruisen, J., Nevaci, M., Saramandu, N., Šipkova, M., Waniakowa, J., Watson, S. Atlas Linguarum Europae (ALE). Commentaries. Volume I. 9. Editura Universității din București, 2015, 433 p., ISBN 978-606-016-0579-8.

Трудът представлява коментари, изготвени от различни национални комитети на учените от международния колектив на изданието "Европейски лингвистичен атлас" към 11 карти. Л. Антонова-Василева е участвала в работата над индексите и интерпретацията за българския материал във всички коментари към картите, както и в изработването на първия коментар към българска карта в изданието – *Карта I. 94 Названия за овчар (въпрос 335)*. При работата над този коментар Л. Антонова-Василева се е занимавала обстойно с названията за овчар в романските и балканските езици, както и с цялостната интерпретация на материала. Изработена е мотивационна карта, която отразява названията в европейските езици в няколко основни групи: (1) названия, мотивирани от названието на животното *овца*; (2) названия, мотивирани от названието на действието *пасане на овце*; (3) названия, мотивирани от названието на *група тревопасни животни – стадо*; (4) названия, мотивирани от названието на действието *пазя, грижа се*; (5) названия, мотивирани от названието, означаващо *храна на тревопасни животни – паша*; (6) названия, мотивирани от названието на личността, която изпълнява функцията на овчар, като към тази група се присъединяват и множество сложни названия с компонент, означаващ момче или мъж; (7) названия, мотивирани от названието на националността, от която обикновено е овчарят – напр. *влах*. От коментара към картата личи, че вътре в отделните мотивационни групи названията са разпределени по лексикалната им основа, както и по словообразователни особености. Коментарът съдържа и редица важни сведения за историята и мястото на названието за овчар в лексикалната система на езиците в Европа на диалектно равнище (вж. с. 103-143 от цитирания труд).

№ 5.1. *Antonova-Vasileva, L. - indexes of bulgarian materil: Atlas linguarum Europae - ALE. Commentaries. Volume I, huitième fascicule; Commentaires. Volume I, huitième fascicule. Editura universităţii din Bucureşti. 2014. ISBN 978-606-16-0421-0.*

В този том от международното издание "Европейски лингвистичен атлас" Л. Антонова-Василева е участвала в написването на индексите за българския материал за коментарите към картите, в изготвянето на исторически справки, както и в интерпретацията на материала.

№ 5.2. *Antonova-Vasileva, L. - indexes of bulgarian materil:Atlas linguarum Europae - ALE. Cartes linguistiques Européennes. Volume I, huitième fascicule; Commentaires. Editura universităţii din Bucureşti. 2014. ISBN 978-606-16-0456-2.*

В този том от международното издание "Европейски лингвистичен атлас" Л. Антонова-Василева е участвала в написването на индексите за българския материал за картите, както и в интерпретацията на материала в легендата на картата за българския език и за славянските езици.

№ 1.7. *Антонова-Василева, Л., Василева, Л., Керемидчиева, Сл., Кочева, А.* Карта на диалектната делитба на българския език. АИ „Проф. М. Дринов”, С. 2014. ISBN 978-954-322-763-1 – Първо издание; С. 2016. ISBN 978-954-322-874-4 – второ издание; http://ibl.bas.bg/bulgarian_dialects/ – интерактивна карта, дигитален вариант.

Цитираният труд представлява първа карта, представяща основното диалектно членение на българския език в целия обхват на българското езиково землище. В легендата и в цветовото решение на картата са отразени основната двудялба на българските диалекти според изговора на застъпниците на ятовата гласна – съответно представени с нюанси на студените цветове – синьо и лилаво (екави говори), и с нюанси на топлите цветове – червено и кафяво (якави говори). Вътре в границите на тези две области цветово са открити основните диалектни групи, а в тях са очертани оочертанията границите на отделните говори – над 40 на брой. В текстовата част към картата са отразени основните диалектни особености, по които говорите са диференцират. Тази информация може да се види и в дигиталния вариант на картата, но тук тя е обогатена и с акустични образци от някои ярки диалектни системи. Л. Антонова-Василева е участвала в съставянето на картата, в редактирането на картата и текстовата част към нея, в събирането на дигитални образци от диалектите.

№ 1.8. *Български диалектен атлас. Обобщаващ том. IV. Морфология.* Изд. на БАН "Проф. Марин Дринов", София, 2016, 22 + 75 с.; 145 карти; формат 210 x 287 mm; печатни коли 31; ISBN 978-954-322-857-7. – Л. Антонова-Василева е автор на 15 карти, коментари, списъци и показалци към тях.

В работата по част *IV. Морфология*. Л. Антонова-Василева е автор на следните карти, коментари и списъци към тях:

№ 50 Членни форми за множествено число на съществителното име *теле – телета*;

№ 62 Форми за именителен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число мъжки род *той* < стб. тѣи;

№ 66 Форми за именителен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число женски род *тя* < стб. та;

№ 67 Пълни форми за винителен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число женски род *нея* < стб. ѿ, ѿѿ > срб. (н)ѿѿ;

№ 68 Кратки форми за винителен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число женски род *я* < стб. ѿ;

№ 69 Пълни форми за дателен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число женски род *на нея* < стб. ѿи, ѿи;

№ 70 Кратки форми за дателен падеж на личното местоимение за 3 лице единствено число женски род *ѿ* < стб. ѿи;

№ 95 Форми на притежателното местоимение за 3 лице множествено число *техен*;

№ 116 Частици за образуване на положителни форми за бъдеще време за 1 лице единствено число *ще* (*пера*);

№ 117 Частици за образуване на положителни форми за бъдеще време за 3 лице единствено число *ще* (*пере*);

№ 132 Форми за минало свършено деятелно причастие от глагола *донеса* – *донесъл*, срв. стб. *донесълъ*;

№ 140 Начин за изразяване на връзката при подчинено определително изречение

№ 141 Разпространение на форми за изразяване на връзката при подчинено определително изречение с показателна морфема *-то*

№ 143 Място на отрицателната частица *не* при кратката местоименна форма и проста глаголна форма.

№ 144 Място на кратките форми на личните местоимения, употребени край минало неопределено време, в конструкции от типа *аз съм го видял, аз съм ѿ дал*.

Лучия Антонова-Василева е редактор на 43 карти и текстовата част към тях: № 19-23, 36-49, 84-87, 90-91, 93-94, 96-107, 113-120, 137-139 в атласа.

№ 3.47. Антонова-Василева, Л., И. Гаравалова. Мястото на лингвотографията при проучването на отличителните особености на българския език. – *Списание на Българската академия на науките*. София: Акад. изд. "Проф. Марин Дринов", 2012, 6. с. 46-49 ISBN/ISSN: 0007-3989.

№ 3.7. Antonova-Vasileva, L. Bulgarian Experience in Linguistic Geography in View of the Study of some Features Specific to Balkan Languages. – *Fonetica și dialectologie*, no. XXXV, 2016, 42-51. ISSN 0071-6855.

Статията разглежда конкретни примери от диалектни явления, отразени в *Български диалектен атлас*, които разкриват диалектното единство и специфичното място на българския език сред останалите балкански езици.

Статията доказва значението на многотомното издание *Български диалектен атлас* за отразяването на многообразието и единството на българския език на диалектно равнище.

№ 6.1. *Български диалектен атлас. Обобщаващ том. IV. Морфология*. София, 2016, Изд. на БАН "Проф. Марин Дринов", ISBN 978-954-322-857-7.

Лучия Антонова-Василева е редактор на 43 карти и текстовата част към тях.

№ 6.2. Антонова-Василева, Л., Л. Василева, Сл. Керемидчиева, А. Кочева. Карта на диалектната делитба на българския език. 2 с. Изд. на БАН "Проф. Марин Дринов". 2014. ISBN: 978-954-322-763-1; Второ издание 2016. ISBN: 978-954-322-874-4; http://ibl.bas.bg/bulgarian_dialects/ – интерактивна карта, дигитален вариант. Л. Антонова-Василева е редактор на частта северозападни говори, като участва и в цялостната редакция на картата.

Съпоставителни изследвания на славянски, балкански и други езици на диалектно равнище

№ 2.1. Антонова-Василева, Л. Българо-словенски езикови успоредици на диалектно равнище (по данни от електронно съпоставително изследване). – *Известия на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*, Т. XXVIII, 2015, 122-138, ISSN 0323-9934.

Студията е написана въз основа на резултатите от изпълнението на двустранния международен проект *"Електронен модел за съпоставително изследване на български и словенски език на диалектно равнище"*, финансиран от НФНИ, на който Л. Антонова-Василева е инициатор и ръководител. Диалектният материал е събран и ексцерпиран по въпросника, съставен от партньорите от Университета на Любляна, Словения, използван при изработването на изданието *"Besedni atlas za domače živali"* (*Езиков атлас за домашни животни*). В студията се описват различни типове езикови явления, които се открояват въз основата на електронната съпоставка на различната по степен еднаквост между лексеми с едни и същи значения в български и словенски език: 1. Наблюдения над фонетичните съвпадение и различия: пълни съответствия – отговорите на въпросите № 241 *крава*; № 244 *бик* и др. Тук се открояват и пълни успоредици на словообразователните модели – срв. въпр. № 243 *кравица*. Посочват се и словообразователните варианти при общ корен – напр. при отговора на въпрос № 242 словенски *junica: jǔ'nica [k'ra:wa]*, *[k'ra:wa, te'licǔ], k'ra:va, i'ni:ca* (*še ni imela teleta*), *ju'ni:ca*, съответно в бълг. и с вариант *[junička]* *i'ničǔ* – Вол, Драм. Както личи от примерите, в случая пълни съответствия във фонетично и семантично отношение се явяват основните фонетични варианти на думите. Съответните фонетични варианти представляват диалектните различия на фонетично равнище, които са разпространени в диалектите и на двата езика. Обръща се специално внимание на случаите, при които диалектният материал, спадащ към семантичните еквиваленти, дава сведения, свързани с превода на двузначните думи. Като пример може да приведем книжовната дума *гной* м., словенски книжовно *gnojilo*, диалектно *gnoj* 'тор'; *курник* м. Помещение за кокошки, кокошарник, но словенски диалектно *'ku:rnik:1 {kurnik}* *podjunsko* *parečje* 'мястото, където кокошката снася; полов' – словенски книжовно *gnezdo*. Установява се и един специфичен тип словоформи, които съвпадат фонетично при различни, но семантично свързани значения, поради наличието на исторически връзки между лексемите от общославянския речников фонд – срв. напр. производни от корена *кур-*: *курец* – 'скопен петел'; *курина* 'птица врана, галувица'; бълг. книжовно *курешка* ж. 'птиче изпражнение'; диалектно *[kureška]* – *kureška, kurešnica kurešnica*; слов. диалектно *kù:ri:*, (*kǔ:rjek*). Сходен е и примерът с названието *пипка*, широко разпространено в бълг. със значение 'болест при кокошките; болестта кокоша слепота', а в слов. – 'млада кокошка'. При втория тип диалектните фонетични различия се реализират вътре в множествата от словоформи, обединени към един основен фонетичен вариант, който съвпада за двата езика, ако не се отчитат акцентните различия. Този тип фонетични отношения се откриват при отговора на въпр. № 337 *'o:uca {ovca}* – *kraško* *parečje, 'hca://uo:hca {ov'ca}* Коз., Пом.; *of'ca {ov'ca}* – и много други варианти според Архива на БДР.

В резултат на изследването може да се посочат и примери, които дават възможност да се изследват рефлексите на основните старобългарски гласни, които се използват при класификацията на диалектните и на книжовните езикови системи на славянските езици. Съпоставката на диалектно равнище обаче показва, че редица примери излизат вън от обичайните констатации – срв. въпрос 226: *Kaj je tisto, kjer kokoš nese? ǔ'ni:st:1 {gnezdø m = полог бълг.}*: словенски: слн.: *gná:ǔzdu; gnǎ'st; g'na:ǔzdo; g'na:ǔzǔk*; бълг. *g'n'azdu* – Роп., Асеновгр; Плев., Драм.; *g'n'azdu:1 {gnezdo}*; *g'n'ezdało:1 {gnezdalo}* и др.

Особеност, която обединява диалектите на словенски език и източните български говори, както и някои български диалекти от крайния югозапад, е наличието на редукцията на гласните – срв. въпр. № 221: *'potbrǎtk: {podbradek}*; *puđb'ra:tk: {podbradek}*; № 409 *spumladá:nski; spumla'da:nci* (pl). Общност между словенските и рупските диалекти е и наличието на акавизъм – изговор на неударено и кратко *o* като *a*. – срв. напр. № 199: слн.: *ka'ku:š:1 {kokošø}*; № 212 *pǎ'lo:x/pǎ'lo:h:1 {pologø}*.

На морфологично равнище заслужава интерес наличието на диалектни определени форми при прилагателните имена в слов. – въпр. № 235. Названия на *млада патица*: (*ta*) *mala račka*; въпр. № 397 Название на *малък котарак*: *tǎ mǎ:l má:čǎk*. Наличието на подобни определени форми в словенските диалекти може да се свърже със сложната морфология и семантика на прилагателните.

3.5. *Antonova-Vasileva, L. The Denomination for 'shepherd' and Their Derivatives in the Romances Languages. – Fonetica și dialectologie*, no. XXXIII, 2014, 5-14. ISSN 0071-6855.

Названията за овчар са преди всичко производни от названието за *овца*, разширено със суфикс за номина акторис. Между тях трябва да отбележим на първо място тези, образувани от

корен **ber-* и тези с корен **ovc-*, които са успоредни между романските и славянските езици: *berger* - френски; *borreguero* - испански; *bari* - албански; *ovelheiro* - португалски; *ovejero* - испански и др. Към тези названия може да добавим и тези с корен *pecor-* и *muton-*: *pecoraio*, *pecoraro* - италиански; *pegureiro* - португалски; *picurár* - арумънски диалекти; *moutonier* - френски и др. Широко разпространени в романските езици са названията с корен *past-*, които откриваме и в санскрит. По своето етимологично значение те също се свързват с названието на животно, което се отглежда със специални цели, но имат по-широко значение, поради което в съвременните романски езици обикновено са свързани с по-високия регистър на речта и развиват второстепенни значения, чията употреба е свързана с езика на изкуствата и религията: *pastore* m. 'овчар'; 'духовен водач, 'свещеник; *pastore in Buon 'Исус Христос'* - италиански; *Le bon pasteur 'Исус Христос'* - френски. Названията, които са производни от названията на животното овца, развиват редица производни значения, които са свързани с представите за бита на овчаря и съответно се употребяват за назоваване на предмети от бита - *pastorella* - сламена шапка с шипока периферия - италиански; *bergère* - голям и дълбок фотьойл - френски; *cioban* - дървена лъжица - румънски; *čubánǎ* - дървена купа - арумънски диалекти; природни явления - названия на звезди и др.: *L'etoile du berger* 'планета Венера'; *cioban, ciobănaș* 'главна звезда в съзвездието Лира; полярна звезда' - румънски; названия на животни - кучета - *berger* - френски, *ovelheiro, pegureiro* - португалски; названия на птици - *çobankë* 'птица стърчиопашка' - албански; характеристики на психиката и интелигентността на човека: *mokan* - опърничава, намръщена, сърдита и зла жена - румънски. По-нататъшното проучване на подобни производни на диалектно равнище ще допринесе за обогатяването на познанията за връзката между славянските, романските и балканските езици.

№ 3.6. *Antonova-Vasileva, L. Names for Sheep, Ram, Lamb Depending on Their Age and Sex in South Slavic Languages. – Fonetică și dialectologie, no. XXXIV, 2015, 5-12. ISSN 0071-6855.*

Цел на статията е да се направят паралели между най-западния (словенски) и най-източния (български) от южните славянски езици. При проследяването на приликите и различията се прави съпоставка и със сходни названия от други езици в Европа, с които словенски и български показват близост. Така наред с общите названия от индоевропейски произход - *овен, овца*, със специфични диалектни словообразователни варианти *'р:vnpek*: - слов.; *овнàк* - бълг. (Софийско) и др. подобни, в двата езика се наблюдават и специфични названия - оноματοпечични по произход названия, които имат успоредници в други езици в Европа - *beca, bekica* - заемки от турски в бълг. - *коч*; думи, заети с посредничеството на албански език в български - *'šile} 'šile}*; заемки от немски в слов. език - *kic-: 'kicerle} {kicerle}* - (немски *kicken* 'ритам', *kicker*); заемки от немски с корен *koštr-: kuštrù:ni* и др. в слов. език, които са сродни със заемки в български. Названията на животните *овен, овца* и *агне* в българските и словенските диалекти показват както типични общи названия за славянските езици, така и специфичните връзки на двата езика с езиците от централна Европа и Азия.

№ 3.12. *Антонова-Василева, Л. Прилагателни със значение 'хубав; красив, хороший, добрый' в българските диалекти в съпоставка с диалектите на славянските езици. – В: Міжнародній науковій конференції Традиції та новаторство в сучасних діалектологічних студіях, Львов: Україна, 2013, с. 1-10. под печат.*

Прилагателните със значение 'хубав', които се употребяват в българските говори, оформят няколко семантични типа: прилагателни, в чиято семантика основен е семантичният признак 'който е с достойнства, добър': *хубав, арен, асолен* и др.; прилагателни, при които основен е семантичният признак 'който се харесва на сетивата заради своя външен вид, красив': *красив, красен, гиздав, напет, калеш, каматен*, както и прилагателните от турски произход *г'узел, дилбер, намдар* и др.; прилагателни, които се разграничават по основен семантичен признак 'който се отличава по достойнства': *личен, прилегат, масен, пристал*; прилагателните с основен семантичен признак 'който подхожда': *згоден, леп, прикладен*. Между прилагателните от отделните типове, които на макродиалектно равнище може да се разглеждат като синонимни редове, съществуват тесни семантични връзки, поради което значенията им често варират.

№ 3.17. *Антонова-Василева, Л. Глаголите хътати, хътити и техните производни в славянските езици. – В: Съвременни изменения на едно научно прозрение. 150-год. От рождението на Ватрослав Облак, София, 2015, Multiprint, 196-201, ISBN 978-954-362-160-6.*

Статията разглежда значенията на лексемите *hitam, hitar, hitro* в славянските езици. Специално внимание се обръща на семантичните различия (*хитър* – 'бърз' ≠ *хитър* – 'с бърз ум, мъдър; лукав'), които се обособяват в южнославянския ареал. Очертава се единството на българския език с езика на старобългарските паметници.

№ 3.24. Антонова-Василева, Л. Relationship Between Accent and Phonetic Characteristics of Vowels in the South Slavic Languages at Dialect Level. – *Славянска филология*, София: Акад. изд. "Професор Марин Дринов", 2013, с. 133-140. ISBN: 978-954-322-575-0.

Статията разглежда специфични явления, развити при фонетични условия, зависими от акцента, между които феноменът акавизъм. Разглеждат се и специфични отклонения от рефлексите на ятовата гласна в диалектите на южните славянски езици, които обикновено се свързват със затвърдяването на съгласните – срв. *трѣва*. Посочват се примери, които показват връзката на палатализацията на съгласните с рефлексите на ятовата гласна в зависимост от ударението – срв.: *б/л'ѣйа* ~ *б/л'ѣйѣш* – в смолянския говор и др.

№ 3.28. Антонова-Василева, Л. Приносът на Словенския лингвистичен атлас за проучването на диалектите на южните славянски езици. – *Jezikoslovni zapiski. Dialektološki razgledi*. 19. 2, 2013. 85-93. ISBN 978-961-254-671-7.

Статията посочва някои основни страни от богатството и изчерпателността на информацията за диалектните явления, която разкрива първия том на *Slovenski lingvistični atlas*. Прави се съпоставка с методологията на *Български диалектен атлас*. Примерите от двата атласа доказват, че диалектните системи, въпреки тяхното многообразие, съхраняват единството на езиковите развойни процеси на словенски и български език – срв. наличието на членувани форми при прилагателните в слов. диалекти. Посочват се примери, които доказват, че най-голяма роля за адекватното представяне на всеки един език играят регионалните атласи – срв. погрешната интерпретация на названията със значение 'буза' в Общославянския лингвистичен атлас.

Изследвания по проблема за разграничаването на понятията език и диалект, езиково и национално самоопределяне, единството на българския език на диалектно равнище

№ 3.2. Антонова-Василева, Л. Диалектните особености в речта на мюсюлманските общности от Ловешко и Гоцеделчевско (България), Ксантийско (Гърция) и Гора (Косово и Албания). – В: Професор Иван Кочев – живот, отдаден на езикознанието. Юбилеен сборник. София, 2016, Изд. на БАН "Проф. Марин Дринов", 119-123. ISBN: 978-954-322-852-2.

Статията посочва нови конкретни данни за диалектите на четири различни мюсюлмански общности и доказва несъстоятелността на тезата за съществуването на "помашки език" и "помашка нация".

№ 3.8. Антонова-Василева, Л. О говоре двух общностей мусульманского вероизповедания: помаков обл. Чеч и торбешей в област Гора. – В: *Славяне-мусульмане на Балканах, язык, культура, идентичность*, Москва, 2014, 164-179. ISBN-978-5-75-76-0321-6.

Статията съпоставя два различни диалекта на българи мюсюлмани от областта на Гоцеделчевко (с. Годяшево) и от областта на крайните югозападни говоре (Голо бърдо и Гора, Република Албания). Представя се нов лично събран диалектен материал. Доказва се несъстоятелността на тезата за съществуването на понятието "помашки език", както въз основа на езиковите данни, така и според спонтанно изразената самооценка на информаторите. Критикват се постановките за постоянно роящи се "малки езици", "микро езици" и "микро филологии", които се лансират от някои слависти, между които проф. А. Дуличенко.

№ 3.33. Антонова-Василева, Л. Родовата памет, отразена в текстове от говора на "нашенците" в Гора. – В: *Езици на паметта в литературния текст. Доклади от годишната конференция на факултет "Славянски филологии", СУ "Св. Климент Охридски"*, 2013, 465-471. ISBN 978-619-00-0111-9.

В изследването се анализират текстове от говора на населението в Гора, с цел да се установи до каква степен в тях е отразена паметта за народността им произход и народностната им принадлежност. От формална гледна точка в текстовете личи употреба минало несвършено време: *Кѡи бѣе нашѣнци; хил'ѡду и стѡ и осѣмдѣста гѡдина, бѣфме ѡвде* Особеност, характерна за българския език, е и употребата на да-конструкции: *нашѣнци тѡга нѣ могли нѣкако да кѡжет*. Освен това от текста личи, че езикът е аналитичен: *гѡранци мѡ сме кѡку мѣжду бѡгари, мак'ѣдонци и сѣрби*, като се характеризира и с употребата на членна морфема: *Во деветнайсти вѣк се слѡжило*

питането. В съдържателен план текстът ни показва и функционирането на понятието "нашенци", с което жителите на Гора най-често се назовават. Макар че не наричат своя език български, в разговори гораните редовно подчертават факта, че нашенски и български не се отличават: *Кай нас, се разбирате*. Много често след кратък разговор със събеседници от България те заключават: *Тие нашенск'и збóрат*.

№ 3.43. Антонова-Василева, Л. On Some Problems in the Study of the South Slavic Languages Submitted at the Thirteenth International Congress of Slavists in Ljubljana, august 2003. – *Linguistique Balkanique*, XLII, 2002, 3, 243-258. ISBN 0324-1653.

Статията се спира на проблемите за отразяването на единството на българския език на диалектно равнище, според докладите, изнесени на 13 славистичен конгрес в Любляна, 2003 г. Засяга се въпросът за същността на писмената регионална норма на българския език в Република Македония, за българската същност на диалектите в Северна Гърция, за неточното представяне на диалектите на езиците на Балканския полуостров в "Малък диалектен атлас на балканските езици" и докладът, изнесен въз основа на данните от него от А. Соболев и др.

№ 3.46. Антонова-Василева, Л., Ил. Гаравалова. Българският език в исторически граници – разпространение през вековете и обучение в настоящето – *Български език и литература*, кн. 3, 2016. ISSN 1314 – 8516 (Online); ISSN 0323 – 9519 (Print).

Статията разглежда въпроса за диалектното многообразие на българския език вътре и вън от съвременните държавни граници и мястото на знанията за диалектите в обучението по български език.